

"Metaverse, Batıla Karşı İslam İçin Fırsattır"

Müslümanların Metaverse yaklaşımı nasıl olmalı? Prof. Dr. Halis Aydemir cevapladı.

8 Şubat 2022

<https://www.islamvemedya.com/metaverse-batila-karsi-islam-icin-firsattir/926/>

Metaverse hakkındaki tartışmalar güncelliğini sürdürüyor. Uluslararası şirketler tarafından yeni evrene özgü projeler üretilip yatırımlar yapılırken, diğer taraftan da İslam ve Müslümanlar açısından Metaverse'ün nasıl değerlendirilmesi gerektiği farklı platformlarda ele alınıyor.

Genel yaklaşım, tıpkı diğer iletişim teknolojilerinde olduğu gibi Metaverse'ün de İslam'ın yayılmasında işlevsel bir platform olabileceği yönünde. Bununla birlikte detaylı açıklamalara ihtiyaç duyuluyor.

Söz gelimi, "Batının kapitalist mantığına göre dizayn edilen, Batılı değerleri yansıtan Metaverse'ten neden faydalanılmalı?" sorusuna İslamî kaynaklara dayanarak cevap verilmediği görülüyor.

Prof. Dr. Halis Aydemir ise ayet-i kerimeler ışığında, Metaverse'e ve iletişim teknolojilerine nasıl yaklaşılması gerektiğine dair önemli değerlendirmelerde bulunuyor.

Prof. Dr. Halis Aydemir'in temelde iki yaklaşımı var: Birincisi, açık iletişimin Müslümanların lehine olmasına; ikincisiyse "iradenin mahremiyeti" olgusuna dayanıyor. O değerlendirmeye yer veriyoruz*.

"Metaverse, Batıla Karşı İslam İçin Fırsattır"

"Günümüz dünyasındaki teknolojik gelişmeler artık aramızdaki iletişimi ve etkileşimi artırdı. Batılılar ilk interneti çıkardıklarında muhtemelen şöyle düşünüyorlardı: "Biz internet üzerinden fiskı, fücuru öyle bir yayacağız ki, Müslümanlar çocuklarını tanıyamayacak hale gelecekler. Onları öyle bir başkalaştıracamız ki, oturmuş hiçbir ahlakî erdemini onların toplumlarında karşılığı kalmayacak. Çünkü köydeki hanenin bile yaşamını, kendi ahlaki değerleri üzere sürdürme imkanını bırakmayacak, oralara nüfuz edebileceğiz". Peki ne oldu? Her zaman olan şey oldu. Cenab-ı Hak'ın "*Onlar bir plan kurdular, Allah da bir plan kurdu. Allah plan kuranların en hayırlısıdır*" (Al-i İmran 3/54). "...*Oysa kötü tuzak, ancak sahibini kuşatır...*" (Fâtır 35/43) âyetlerini hatırlayalım. Kötü planların sahiplerinin hepsini kendi kötü planlarını başlarına geçirecek bir üst plan kuruyor Cenab-ı Hak. Bir defa bu bizim ister metaverse olsun ister

gelecekte başka türden teknolojiler olsun, asla unutmayacağımız bir şey ki, Allah azze ve celle, nurunu tamamlamayı murat ediyor: “... Allah, nurunu tamamlayacaktır” (Saff 61/8), başka bir ayette “Allah’ın nurunu ağızlarıyla söndürmek istiyorlar. Oysa kafirler hoşlanmasalar da Allah, nurunu tamamlamaktan başka bir şeye razı olmaz.” (Tevbe 9/32) Yani Allah nurunu tamamlamaktan gayrısını kabul etmiyor. Cenab-ı Hak, nurunu, ism-i fail üzerinden (Saff/618), söylüyor. Manası “başka yolu yok”. Allah nurunu tamamlayacak. O zaman bu süreç, bundan önce olduğu gibi, bundan sonra da bu şekilde ilerlemeye devam edecektir.”

Müslümanlar Metaverse Karşısında Ne Yapmalı?

“Dünya, şu anda Hak ile Batıl arasındaki mücadelenin en yüksek tonda veya tansiyonda seyrettiği bir dönemini yaşıyor. O bakımdan “terör” aracı, Batının bugünkü global dünyada İslam aleyhinde oluşturmak istediği bir bariyer adeta. Yani “gençler İslam’ı öyle kötü görsünler ki, Kur’an’ı alıp ellerine okumasınlar, İslam hakkında bilgilere ellerini bile sürmesinler” istiyorlar. Çünkü elini sürerse, okursa “Hak’tan öte dalaletten başka ne var?”. Hangi dalalet çeşidinde olursa olsun, Hak’ka ulaşan, hidayete adım atıyor. O zaman Metaverse karşısında ne yapılmalı? Buna iki şekilde cevap verelim.

Birincisi, teknolojinin hangi tipi, türü olursa olsun eğer iletişimi artıran bir gelişmeysen bizim lehimize. Allah azze ve celle onların planlarını, tersine çevirir. Sebep nedir? Niçin, daha fazla şuyuat yapan galip gelmez? “İnkâr edenler dediler ki: “Bu Kur’an’ı dinlemeyin. Baskın çıkmak için o okunurken yaygara koparın.” (Fussilet 41/26) Yani dediler ki dinlemeyin şu Kur’an’ı. Gürültü oluşturun. Boş sözlerle bastırın, yaygara koparın. Kimse duymasın, dinlemesin. Belki böyle galip gelirsiniz. Demek ki onun sedasının önü kesildiği takdirde, ancak galip geleceklerini düşünüyorlar. Kur’an’ın duyulmasına fırsat verildiği durumlarda, uzun süreyle güçlü araçlar kullansalar da yani mikrofonlarının sesini yüksek tutsalar da çare olmuyor. Takdir edersiniz ki internet teknolojisini en yüksek oranda Batılılar kontrol ediyor. En yüksek oranda onlar serve ediyorlar. Ama, mecazî olarak söylüyorum, cılız çıksa bile Hakk’ın sesi, batılı bastırıyor. Bizim üstünlüğümüz “Hak geldi, batıl yok oldu. Şüphesiz batıl, yok olmaya mahkumdur” (İsrâ 17/ 81), ayetinde. Hak gelince aynı aydınlık gibi, batılın karanlığını ortadan kaldırıyor. Minicik bir mum, koca salondaki karanlığı yeniyor.

“İletişimin açık olması her zaman bizim lehimize”

Dolayısıyla biz mademki iletişim çağında daha fazla kimseye ulaşmak için fırsat bulabileceğiz, o zaman batıl düşünsün. Hangi teknolojiyi üretiyorsa üretsün, bununla İslam’ın önünü kesemez. Hudeybiye Antlaşmasını hatırlayalım. Hudeybiye sulhu, aslında çok ağır, aleyhte anlaşmalar

barındırıyor. Resûlullah niçin kabul etti? Çünkü, iletişimin açık olması her zaman bizim lehimize. Sulh ortamı, iletişim için iyi bir fırsattır. Daha hemen Hudeybiye sonrası, Resûlullah'ın mektup yazmaya başladığını görüyoruz. Sahabîler etrafta, kabilelerde, çeşitli yerlerde İslam'ı anlatmaya başladılar. Sulh, yani barış ortamı iletişimi sağladığı için bizim lehimize büyük bir avantaj oluşturdu. Sulh üzere olan bir dünya, bizim açımızdan kâfidir. Yeter ki iletişim açısından önümüzü açsın. “Şüphesiz, biz sana apaçık bir fetih verdik” (Fetih 48/1). Cenab-ı Hak bunu apaçık, belirgin bir fetih olarak tarif etti.

Biz internet teknolojisi ortaya çıktığında çok tedirgin olduk. “Düne kadar muzır fikirleri men ettiğimiz, muhafaza ettiğimiz gençliğimiz, çocuklarımız, şimdi bu internet üzerinden en aykırı fikirlere bile çabucak ulaşacaklar; dejenere olacağız, efkârımızı, inancımızı, ahlakımızı bozacaklar” diye düşündük. Umdukları gibi oldu mu? Olmadı. Bir miktar dejenerasyon oluştursa bile, inanç ve akide anlamında İslam o kadar sağlam bir zemine oturuyor ki, bunun karşılığında insanı ne caydıracak? Batının yetiştirdiği insanlar, İslam ile tanıştıktan sonra teker teker Müslüman olmaya başladılar. Demek ki iletişim bizim lehimize ve Allah azze ve celle vaadini, illa ki tamamlıyor (Saff 61/8; Tevbe 9/32)

O zaman Metaverse'ü nasıl algılamalı, bu yeni evrene nasıl karşılık vermeliyiz?

“Metaverse uluslararası İslamî bir okumaya imkan verecekse neden sorun olsun”

Metaverse, “arka evren” veya “sonraki evren” anlamında internet sonrası aşamayı ifade eden, duyuyla daha fazla iletişimin gerçekleştiği bir ortam. Biz düne kadar mevcut internetle de belli bir duyu iletişimi sağlıyoruz. Göz ve ses itibarıyla bağlanıyoruz. Metaverse'ün farkı nedir, ne sağlıyor? Gözün ve kulağın etrafını kapatarak, insanı bulunduğu ortamdan yalıtıyor, gördüğü ortamın içine girmiş hisse veriyor.

Sanal gerçeklik, artırılmış gerçeklik gibi cihazlarla; temas etmeye ve kokuyu hissetmeye dönük cihazlarla, bir kişinin gördüğü/duyduğu o âlemdeki insanların üç boyutlu halleriyle doğrudan konuşuyormuş gibi hissettiriyor. Yani Zoom'da ekranda görsel olarak gördüklerimizi, yanımızdaymış, karşımızdaymış gibi görme imkânı sağlıyor. Ne güzel. Bizce bir mahsuru yok. Bize bir arızası yok. Yani salonlarda karşılıklı sohbet ettiğimiz çok sayıda arkadaşla, fiziksel olarak aynı mekânda bulunduğumuz gibi, Metaverse'te de buluşacaksak, üç boyutlu bir biçimde konuşacaksak, bu gayet güzel olur. Bir İslamî okumayı, Hz. Peygamber'in sünnetiyle ilgili konuşmayı, Cenab-ı Allah'ın kitabını konuşmayı, benzer bir ortamda uluslararası olarak da tertip edebiliriz. Dolayısıyla temelde, bizim arızalı bir ön yargımız söz konusu değil. Her araçta olduğu gibi, aracın doğru kullanımıyla ilişkili düşünüyoruz. Bir araca karşı, bir tazyikte bulunup korkunç,

kötü tesir oluşturmasına imkân vermektense o araçla ilgili hazırlık yapıp intibak sağlama, o mecrada hızlı yer edinme, mecrayı iyi yönde işlevsel kullanmak amacıyla ön hazırlık yapma konusundaki tedbirlere hak vermek gerekiyor.

“Metaverse’te de aynı hatayı yapmayalım”

İnternette epey bir zaman, gafil avlandık. İnterneti kötü bir mecra saydık ve bir dönem Batılılara bıraktık. Halbuki, internetin iyi yönde kullanılabilceğini, faz farkıyla da olsa geç idrak ettik. Aynı şeyi Metaverse’te yapmayalım. Bu platformun tekil mi kalacağı yoksa alternatifleriyle çoğalıp çoğalmayacağını henüz bilmiyoruz. Ama erken başlayan, erken yol alır. Hatta benzerini, alternatifini, daha iyisini, ikinci, üçüncü sırada yapabileceğsek, biz hazırlayalım, biz üretelim. Neden başkasının ürettiği teknolojiye mahkûm kalalım?

Seküler bilim anlayışının çıkmazı

Seküler bilim, İlahı, Allah azze ve celleyi, hak olanın ve batıl olanın referanslarını reddedince, ortada her şey boşlukta uçuşuyor. Her şey değiştirilebilir, ters yüz edilebilir: “Bu hak ise yarın değiştiririz, batıla çevirebiliriz”. O zaman insanı böyle görmeye başlayan bir seküler bilim, onu istediği gibi şekillendirebileceği bir heyecana kapılıyor. Biz insana böyle bakmıyoruz. Bizim insanı, kendimizi, kendi öz varlığımızı reddedecek bir varlık anlayışımız yok.

Daha açık ifade etmek gerekirse, bilim bu açıdan baktığında, neticeleri üzerinden bir kimsenin varlığını kabul etmeye yanaşmadığı için, bunu bir yöntem olarak kabul etmek istemiyor. Çünkü bu sefer, ayetleri üzerinden Allah’ı tanımaya zorlanacak. İlmi ve iradesinin sonuçları üzerinden Cenab-ı Hakk’ı kabul etmeye zorlanacak. Cenab-ı Hakk’ı reddettiği gibi insanın öz varlığını da reddediyor. “İnsanın bir ruhsal varlığı yok. İradesi yok. Herhangi bir seçim falan yapmıyoruz. Sadece seçim yaptığımızı zannediyoruz” diyor. Adam, düpedüz yüzümüze karşı “sizler yoksunuz” diyor. İnsanları böyle gördüğü için “O halde ben, artırılmış/sanal gerçeklik gözlükleriyle insanları sıkı bir şekilde gözlerinden kulaklarından bağlayayım, sadece benim istediğim şeyleri görsünler. Metaverse’te filtreler kullanayım. Bu filtrelerle istediğim şeyleri insanlara göstereceğim. İsteddiğim şeylerden de onları men edeceğim.” diye düşünüyor. Aslında bu düşünelere sahip olanların gözlerimizi kapatmasına da gerek yok. Artık insanların büyük çoğunluğu telefona kilitlenmiş durumda. Görmüyoruz zaten etrafımızda olup biteni. Hakikaten o koşut evrenin içerisine girmişiz. Heyecanımız, her şeyimiz orada.

Batının, insanı kontrol altına alma hedefi

Biliyorsunuz 5 duyumuz var. Duyu organlarıyla aldığımız her şeyi, Allah azze ve celle insan vücudundaki sinirsel sistemle, elektriksel bir dalgaya çeviriyor. Ve bunlar vücudun içerisinde işliyor. Batı şöyle düşünüyor: “Biz Metaverse’te bütün duyuları sağlayabilirsek, insanların yeni evrende, köşüt evrende konuşmasını, dolaşmasını, sosyalleşmesini sağlayabiliriz, böylelikle de reel dünyayla irtibatını keseriz. İnsanları kendi kontrolümüz altına almış oluruz. Ama biz kendi kontrolümüz altına almış oluruz. İstedığımız şeyleri düşünmesini, beğenmesini, onlardan hoşlanmasını sağlarız. İnsanı kontrol etmenin verdiği bir heyecan bu. Ancak unutulmaması gereken bir şey var:

Metaverse ve “şeytanî heves”

Şeytan insan aleyhindeki en büyük yeminini etti; “... *Çoğunu şükreder bulamayacaktır*” (A’raf 7/17) dedi. Bir başka ayette geçen ifadeye, fiile dikkat edelim: “*Leehtenikenne zürriyyetehû*” (İsrâ 17/62). Buradaki “leehtenikenne” kelimesi, fiili Kur’an-ı Kerim’de sadece bir yerde geçiyor. Ne demek ‘leehtenikenne’? Yani ağızından bir gemle veya damağından bir bağlantıyla bağlamak. Ayette “Bunun zürriyetini ben bağlayacağım” ifadesi bulunuyor. Yani bu heyecan, heves, şeytani bir heves. Allah ne dedi? “Allah şöyle dedi: Çekil, git. Onlardan kim sana uyarsa kuşkusuz cehennem tam bir karşılık olarak hepinizin cezası olacaktır.” (İsrâ 17/62); “Şüphesiz, (gerçek) kullarım üzerinde senin hiçbir hâkimiyetin/egemenliğin yoktur. Vekil olarak Rabbin yeter!” (İsrâ 17/65).

Duyu organları aşılıp sinir sistemine bağlanıldığında...

Şimdi, esasında kurulan yeni köşüt evrenle, yeni platformla bizim duyu organlarımız üzerinden “seri bağlamayı” düşünüyorlar. Nedir seri bağlama? Seri bağlama, görüntü akışının göz üzerinden yapılmasıdır. Şu anda gözün arka planına geçip, daha açık ifadeyle gözü iptal edip doğrudan sinirsel sisteme bağlanacak imkanları yok. Göz üzerinden, seri bağlanınca ne oluyor? Mesela Metaverse’tesiniz. O esnada gözünüze bir şey batsa, göz fonksiyonları henüz devrede olduğu için, gözlüğü çıkarmak ve gözünüzle uğraşmak zorundasınız. Gözlük dışında teninizi örten bir kıyafetle Metaverse’e bağlansanız, yine irtibattasınız ama teniniz üzerinden. Teniniz ıslansa, terlese, kaşınsa kıyafeti veya eldiveni çıkarıp orayı kaşımak zorundasınız. Dolayısıyla henüz bu iletişim, göz ve ten algısından devam ediyor. Ama gün gelse ki, göz ve deriyi aradan kaldırıp direkt sinirsel sistemin ilgini noktalarına bağlanabilseler, teorik olarak mümkün mü? Kalp pili takılma ameliyatlarına bakılırsa, evet mümkün. Eğer bir gün iç sinirsel donanım üzerinden bağlantı gerçekleşir, gözler, eller, burun seri devreden çıkarılırsa bu, tıpkı insanın

Matrix'teki gibi yaşamasına dönüşür. Artık buradaki varlık, varlık olarak bulunsa da asıl heyecanını, her şeyini, o diğer evrende yaşıyor.

“İradenin mahremiyeti, kıyamete kadar korunacak”

Tüm bu gelişmeler nereye varacak olursa olsun, bizim dünya hayatında Cenab-ı Hak'a karşı bir sorumluluk üzere yaşadığımız gerçeğini değiştirmeyecek. İrademizi Allah azze ve celle hiçbir zaman, hangi aracı kullanırsa kullansın, şeytanların hiçbir türüne, çeşidine, kimlerle, hangi insanlarla dostluk yapıp arada insanlarla ilişki kursalar da bizim aleyhimize onlara bir yetki bırakmamıştır. “Şüphesiz, (gerçek) kullarım üzerinde senin hiçbir hakimiyetin olmayacaktır” (İsrâ 17/65). Dolayısıyla iradenin mahremiyeti, kıyamete kadar korunacak.

Tıpkı Truman Show'daki gibi, insan eğer hayrı, hakkı isterse, bunu Cenab-ı Hak garantisi altına almıştır. “Bizim uğrumuzda cihad edenler var ya, biz onları mutlaka yollarımıza iletacağız” (Ankebût, 29/69) Cenab-ı Allah dedi ki, “Allah onlarda bir hayır (hakka yöneliş) olduğunu bilseydi, elbette onlara işittirirdi” (Enfâl, 8/23). Onlar da Allah hayır bildi mi, Japonya'nın derinliklerinde, bilinmeyen diyarların uzaklarında onlara kesinlikle işittirir. Velev ki sen 30'una kadar onu şartlandırmış ol. Yetiştirmiş ol. “İslam kötüdür, İslam terördür, Kur'an'ı eline almasın, bakmasın, okumasın” diye. Her türlü telkinle araya bir dünya bariyerler, tampon bölgeler kur. Bir bakmışsın kendi çocuğu, kalkmış hidayete adım atıyor. Sonra bakıyor ki bizim internet diye, Müslüman çocuklarını avlamayı düşündüğümüz süreç üzerinden kendi çocuklarımızı İslam'a teslim etmeye başlamışız.

“Metaverse, iletişimi artıracığı için İslam'ın nurunun yayılmasına ivme kazandıracaktır”

Dolayısıyla bunun yeni versiyonu da yani metaverse de değil mi ki iletişimi artıracak; sadece İslam'ın nurunun yayılımına ivme kazandıracaktır. Dolayısıyla biz bu coğrafyada İstanbul gibi âlemin merkezi, İslam'ın inkişafının odağında bulunan böyle bir coğrafyadan, Batı'nın bizi beklediği, ecdadın kaldığı noktadan devamla, ama bu kez kılıçlarla değil, İslam'ın hak nurunu insanlara anlatarak, insanlarla paylaşarak Metaverse'ü ancak bir fırsat olarak görebiliriz. Bu yeni ortam da Allah azze ve cellenin nurunu yaymaya devam edecektir. Örneğin internetten bir yayın yapılıyor. Bu yayın kilometrelerini hiç düşünemeyeceğimiz kadar uzak yerlerde, herhangi bir kimse tarafından tıkladığında, bunu dinlemeye, ulaşmaya, paylaşmaya imkân buluyor. Bu bizim ancak niyet aralığımızı, imkân aralığımızı genişletir. Ama dediğim gibi sadece Batı'nın yaptığı bir imkânı kullanmaya gebe değiliz. Bir süre sonra onu içselleştiren, kendi yerlisini üreten, tıpkı silah teknolojisinde yaptığımız gibi, bu teknolojiyi de artık kendisi imal etmeye başlayan ve kendi kurduğu imkanlar üzerinden yeni bir dünya inşa etmeye yönelmiş olmak

gerekir. O bakımdan bazılarının bunları mutlak zannedip bir dünya para yatırması bana çok komik geliyor. Yani vaktiyle ilk ICQ çıktığında, oradan bir iletişim başlamıştı. Ama sonra Messenger çıktı. Bakın onların hiçbiri şu anda hatırlanmıyor. Dolayısıyla bu teknolojiler, birilerinin elinde sanıldığı gibi böyle bir tekel, her şey oraya mahkûm olacak, tek versiyon olacak sanmak, ancak bir yanılgıdan ibarettir. Bunun envaî çeşit türleri çıkabilir. Yenisi, daha iyi çıkabilir. Nitekim, diğer teknolojiler gördük ki, yeni platformlar, sosyal medyada gördük bunları, yeni yeni imkanlar sağlar. O bakımdan mevcudu en iyi şekilde değerlendiren, daha iyisini de yapmaya namzet olacak kimselerdir. Uzakta durarak bunu başaramayız. Ama içine girer, açıklarını görür, avantajlarını görür ve daha iyisini yapmaya doğru yön ve adım atabiliriz.

* Bu metin, Prof. Dr. Halis Aydemir'in "Türkiye Dil ve Edebiyat Derneği"nde yaptığı konuşmanın düzenlenmiş ve yeniden gözden geçirilmiş halidir. Hocamızın bilgisi ve izni doğrultusunda yayınlanmıştır.